

Kayzerialı Basileus

Anadolu'da Asketik Düşünce ve Bizans Manastırcılığı

Bilal Baş

FCR YAYIN LTD.

Genel Yayın No. | General Publication Number: 1714

FCR Sertifika No. | Certificate Number: 46550

ISNI: 0000 0004 4657 1968

ROR ID: ror.org/00zznvq98

Alt Marka | Imprint: Eskiyeeni

Yayın No | Publication Number: 344

Kitap Adı : Kayzerialı Basileus

Alt Başlık : Anadolu'da Asketik Düşünce ve Bizans Manastırcılığı

Book Title : Basil of Caesarea

Subtitle : Ascetic Thought in Anatolia and Byzantine Monasticism

ISBN : 978-625-5536-57-0

DOI : doi.org/10.70458/fcr.9786255536570

Yazar | Author: Bilal Baş | orcid.org/0000-0003-0866-3186

Kurum | Institution: Marmara Üniversitesi

ROR ID: ror.org/02kswqa67

Editör | Editor: Ahmet Erhan Şekerci | orcid.org/0000-0001-5130-8564

Yayın Türü | Publication Type: Kitap | Book - Monograph

Yayın Dili | Language: Türkçe | Turkish

Ebat | Dimensions: 13,5 x 21 cm

Baskı Sayısı | Edition: 1

Sayfa Sayısı | Pages: 136 (xii + 124)

Yayın Tarihi | Publication Date: Ekim | October 2025

Yayın Yeri | Place of Publication: Ankara, Türkiye

Mizanpaj ve Kapak | Layout and Cover Design: FCR

Baskı ve Cilt | Printing and Binding: NY MATBAACILIK (Sertifika no: 50732)

Konu Kategorisi | Subject Categories

BIC: HRCA Hristiyanlık tarihi | Christianity: history

BISAC: REL037020 - Hristiyanlık / Tarih / İlk Kilise & Babalar | Religion / Christianity / History / Early Church & Fathers

THEMA: QRAX Hristiyanlık tarihi | Christianity: history

LC Classification: BR65.B3 - Patrikler ve Kilise Babaları / Basil of Caesarea | Fathers of the Church, Basil of Caesarea

DEWEY: 270.2 - Erken dönem Hristiyanlık tarihi | 270.2 Early Church history (to 600)

WoS Category: AHCI / Religion | Din

WoS Citation Topics Meso: Historical Theology | Tarihsel Teoloji

WoS Citation Topics Micro: Early Christianity & Monasticism | Erken Hristiyanlık & Manastırcılık

Scopus Subject Areas: 1202 - Din ve Teoloji | Religion

Atf Bilgisi | Cite as: Baş, Bilal. *Kayzerialı Basileus: Anadolu'da Asketik Düşünce ve Bizans Manastırcılığı*. FCR Yayın Ltd., 2025.

© All rights reserved | FCR YAYIN LTD.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1 06050

Altındağ- Ankara/TÜRKİYE • Tel: +90 (312) 310 08 60

www.fcr.com.tr • fcr@fcr.com.tr

Kayzerialı Basileus

Anadolu'da Asketik Düşünce ve Bizans Manastırcılığı

Bilal Baş

Ankara 2025

Yazar Hakkında

Bilal BAŞ

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde Dinler Tarihi öğretim üyesi olarak çalışan yazar, 1997 yılında aynı fakülteden mezuniyetinin ardından Erken Dönem Hıristiyanlık tarihi sahasında uzmanlaşmıştır. Yüksek Lisans çalışması olarak Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde *Bir Hıristiyanlık Mezhebi Olarak Aryüsçülük* başlıklı tezini tamamlamıştır. Bu tez Arkeoloji ve Sanat yayınları tarafından aynı adla 2016 yılında kitaplaştırılmıştır. Yazar Kilise Tarihi alanında Kanada'daki McGill Üniversitesi'nde doktora yapmıştır (2002-2008). Tezi 2013 yılında *Eusebius of Caesarea and the Politics of the Iconoclastic Controversy* başlığı ile Edwin Mellen Press tarafından basılmıştır. Doçentlik çalışması olarak hazırladığı Hıristiyan manastırcılığının doğuşu ile alakalı *Çölü Fethetmek: Geç Antikçağ'da Mısır Manastırcılığı* adlı eseri Arkeoloji ve Sanat Yayınları arasında 2015 yılında basılmıştır. Elinizdeki kitabın araştırması için 2014-5 döneminde bir yıl süreyle Tübitak araştırma bursu ile Oxford Üniversitesi'nde misafir araştırmacı olarak çalışmıştır. İlgilendiği konular arasında Geç Antikçağ'da Hıristiyanlık, Hıristiyan Teolojisi (Teslis ve Kristoloji), Kilise-devlet ilişkileri ve politik teoloji, asketik düşünce ve manastırcılık, Yeni Ahit kritiği, Tarihsel İsa ve Bizans tarihi sayılabilir. İngilizce, Arapça, Antik Yunanca ve Fransızca bilen yazar evlidir ve üç çocuk babasıdır. Bilal Baş ayrıca sahasıyla ilgili çok sayıda eseri Türkçe'ye kazandıran bir çevirmendir. Yazarın İngilizce ve Türkçe çok sayıda kitabı, makalesi ve çevirisi vardır.

About the Author

Bilal BAŞ

The author, a faculty member in the Department of History of Religions at the Faculty of Theology, Marmara University, has specialized in the history of Early Christianity since his graduation from the same faculty in 1997. For his master's degree at the Institute of Social Sciences, Marmara University, he completed a thesis entitled *Arianism as a Christian Sect*. This thesis was later published as a book under the same title by Arkeoloji ve Sanat Publications in 2016.

He pursued his doctoral studies in Church History at McGill University in Canada (2002–2008). His dissertation was published in 2013 by Edwin Mellen Press under the title *Eusebius of Caesarea and the Politics of the Iconoclastic Controversy*. As his associate professorship study, he prepared a work on the origins of Christian monasticism entitled *Conquering the Desert: Egyptian Monasticism in Late Antiquity*, which was published by Arkeoloji ve Sanat Publications in 2015.

For the research of the present book, he spent the 2014–2015 academic year at Oxford University as a visiting researcher with a TÜBİTAK research fellowship. His fields of interest include Christianity in Late Antiquity, Christian Theology (Trinity and Christology), Church–State relations and political theology, ascetic thought and monasticism, New Testament criticism, the Historical Jesus, and Byzantine history.

He knows English, Arabic, Ancient Greek, and French. He is married and has three children. Bilal Baş is also a translator who has brought many works in his field into Turkish. The author has numerous books, articles, and translations published in both English and Turkish.

Kitap Hakkında

Kayzerialı Basileus

Anadolu'da Asketik Düşünce ve Bizans Manastırcılığı

Elinizdeki kitap, dördüncü asırda Anadolu'da asketik yaşam tarzının manastırcılığa dönüşmesinin hikayesini, hikayenin baş kahramanı sayılan Kayzerialı Basileus'un (330-379) düşünce ve eylemlerini merkeze alarak anlatıyor. Bu asır aynı zamanda Hıristiyanlığın yasaklı bir yeraltı dini iken, İmparator Konstantin (ö.337) ve halefleri tarafından Roma İmparatorluğu'nun dini haline getirildiği dönem olduğu için, manastırcılığın serüveninin siyasetle de bağı vardır. Basileus gibi güçlü piskoposlar Kilise ile imparatorluk arasındaki bu ortak yaşam birlikteliğini de oluşturmuşlardır. Bu amaçla evrensel bir Kilise birliği oluşturulur. Bu şu demektir: Kilise doktrin konularında bir resmi duruş, ortodoks inanç sistemi oluşturacak; dini yaşamın standardı da belirlenecektir. Doktrinel birliğin katalizatörü Aryüsçülük tartışması; amel/eylem birliğinin katalizatörü de asketik yaşam tarzlarıdır. Basileus her iki sahada da hayati rol oynamış dev bir şahsiyettir. Aryüsçülük tartışmasında resmi doktrini belirleyen ve 381 İstanbul konsilinde kabul edilen dogmayı o ve yakın arkadaşları formüle etmişlerdir. Makbul Hıristiyan dindarlığının ölçüsü ve standardı da Basileus'un yazdığı kurallarla ifade edilen manastır yaşamıdır. Dolayısıyla Basileus kendisinden sonra tüm Bizans manastır geleneğince kurucu kabul edilmiş ve mirası günümüze kadar gelmiştir. Onun manastırcılığını tanımlayan en önemli özellik, keşişlerin halkla içiçe yaşadığı, hayır hizmetlerine odaklanmış bir şehir manastırcılığıdır. Kitabın amacı bu standart asketizm anlayışının Basileus tarafından çeşitli alternatifler arasından ne şekilde kurgulandığını ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Kayzerialı Basileus; Bizans Manastırcılığı; Asketizm; Sebastealı Eustathius; Messalianizm; Aryüsçülük; Kapadokya

About the Book

Basil of Caesarea

Ascetic Thought in Anatolia and Byzantine Monasticism

The present study tells the story of how the ascetic way of life in fourth-century Anatolia was transformed into monasticism, focusing on the thought and actions of its central figure, Basil of Caesarea (330–379). This century was also the period when Christianity, once a forbidden underground religion, was made the religion of the Roman Empire by Emperor Constantine (d. 337) and his successors. For this reason, the story of monasticism is also closely tied to politics. Powerful bishops such as Basil played a key role in shaping this symbiosis between Church and Empire. To this end, the aim was to create a universal Church unity. This meant establishing an official stance on doctrinal matters, thereby forming an orthodox system of belief, while also setting the standard for religious life. The Arian controversy served as the catalyst for doctrinal unity; the ascetic lifestyle functioned as the catalyst for unity in practice. Basil was a towering figure who played a vital role in both areas. In the Arian controversy, he and his close associates formulated the doctrine that became official at the Council of Constantinople in 381. Likewise, the standard for acceptable Christian piety was defined by monastic life, articulated through the rules Basil himself wrote. Consequently, Basil came to be regarded as the founder of all Byzantine monastic tradition, and his legacy has endured to the present day. The defining feature of his monastic vision was a model of urban monasticism, where monks lived among the people and were devoted to charitable service. The aim of this book is to reveal how Basil, out of various alternatives, constructed this standard conception of asceticism.

Keywords: Basil of Caesarea; Byzantine monasticism; asceticism; Eustathius of Sebastea; Messalianism; Arianism; Cappadocia

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	xi
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	
ANADOLU'DA ASKETİK DÜŞÜNCE ve YAŞAM	25
1.1. Anadolu'da Asketik Düşüncenin Doğuşu	25
1.2. Pagan Felsefi Asketizmi, Neoplatonizm ve İamblikhus'un <i>On the Pythagorean Life</i> Adlı Eseri	30
1.3. Maniheizm'de Asketizm	38
1.4. Messalianizm	42
İKİNCİ BÖLÜM	
KAYZERİALİ BASİLEUS'IN HAYATI ve ESERLERİ (329/30-379)	47
2.1. Tarihi Bağlam	47
2.2. Basileus'un Çocukluğu ve Eğitimi (330-355)	51
2.3. Atina Yılları (349-55)	52
2.4. Kayzeria'ya Dönüş (355-57)	54
2.5. Annesi Yılları (357-365)	60
2.6. Kilise Kariyeri	66
2.7. Basileus'un Eserleri	69
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
KAYZERİALİ BASİLEUS'UN ASKETİK DÜŞÜNCESİ ve MANASTIR YAŞAMI	73
3.1. Manastır Organizatörü Olarak Basileus	73
3.2. Asketik Yaşamın Hıristiyanlık'taki Yeri ve Anlamı	84
3.3. Basileus'un Asketik Yazılarının Muhatabı Meselesi	91
3.4. Manastır Düzeni	93
SONUÇ	103
KAYNAKÇA	109
DİZİN	123

ÖN SÖZ

Manastırcılığa olan ilgim yaklaşık on beş yıl önce doktora tezimi bitirdikten sonra başlamıştı. Dünyadan el etek çekmeyi (*fuga mundi*) temel ilke kabul eden bu muazzam hareketin mensuplarının tarihleri boyunca Kilise siyasetinin ve toplum yaşamının tüm sahalarındaki aktif mevcudiyetleri bir yaman çelişki olarak dikkatimi çekmişti. Bu nedenle başladığım araştırma ve okumalarım neticesinde 2015 yılında *Çölü Fethetmek: Geç Antikçağ'da Mısır Manastırları* başlıklı bir kitap neşrettim. Bu kitap oldukça ilgi gördü. *Çölü Fethetmek* bir taraftan asketik yaşam felsefesinin Hıristiyanlığın başından itibaren ne şekilde geliştiğini, diğer yandan Mısır özelinde bu hareketin ortaya çıkması ve kurumsallaşmasını ele alır. Elinizdeki çalışma ise asketizmin Anadolu'da ve Bizans coğrafyasındaki ortaya çıkış ve kurumsallaşması hikayesini dördüncü asırla sınırlı şekilde ve geleneğin kurucu figür kabul ettiği Kayzeria'lı Basileus'u merkeze alarak anlatıyor.

Basileus'un kurucu figür olarak rolü, üçüncü asır sonları ile dördüncü asırda tüm Hıristiyan coğrafyada yaygınlaşan çok sayıda farklı ve alternatif asketik düşünce ve yaşam pratiklerini Kilise'nin resmi doktrini ile uyumlu, standard bir hale getirmesi olmuştur. Bu tektipleştirme çok farklı asketik anlayışların arasından bir seçim yaparak ortodoks bir sentez ortaya çıkarmış, bu ise sıkı bir hiyerarşik yapı içinde, Kilisenin kontrolünde bir manastırcılığın ortaya çıkarmıştır.

Elinizdeki kitabın oluşumu on yılı aşkın bir sürede gerçekleşti. Önce 2014-5 yıllarında bir Tübitak projesi olarak bir yıl süreyle Oxford Üniversitesi Teoloji Fakültesi'nde kıymetli hocam Averil Cameron ile çalıştım. Kitabın asıl araştırmasını ve notlandırmasını Oxford'un meşhur Bodleian kütüphanesinde yaptım. Oxford'da bulunduğum sırada Kanada'da bir yıldan fazla

çalıştığım Antik Grekçe'yi ilerletmek için bir yıl daha ileri seviye Grekçe dersi aldım. Araya giren pek çok farklı etmen nedeniyle kitabı bitirmek bugüne nasip oldu. Kitabın ortaya çıkmasına katkıda bulunan çok sayıda meslektaşım ve dostuma teşekkürü bir borç sayıyorum. Her şeyden önce Oxford'daki çalışmaların sırasında bana destek olan mentörüm Prof. Dr. Averil Cameron'a teşekkür ederim. Hocam, meslektaşım ve yakın dostum Prof. Dr. Kürşad Demirci bu çalışmanın her aşamasında bitmeyen enerjisi ile bana destekçi oldu; kendisine son derece minnettarım. Dostum ve meslektaşım Doç. Dr. Ercan Alkan ve Doç. Dr. Nedim Tan Oxford'a gidebilmem için büyük fedakarlıklar yaparak katkıda bulundular; kendilerine ve değerli eşlerine çok teşekkür ediyorum. Ayrıca dostum Prof. Dr. Ahmet Erhan Şekerci kitabımın yayın aşamasında her türlü katkıda bulunduğu için kendisine minnettarım. Biricik ailemin tüm fertleri, eşim Selma, kızlarım Zeynep İrem, Zehra Sara ve oğlum Yusuf Selim Oxford'a benimle birlikte gelmek için çok fedakarlıklarda bulundular. Onlara sonsuz sevgi ve şükranlarımı sunuyorum. Bu süreçte dünya yolculukları sona eren sevgili ablacığım Fadile Ceyhan ve babacığım Hasan Baş'ı da sevgi, özlem ve rahmetle anıyorum. Makamları yüksek, dereceleri ali olsun.

Bilal BAŞ
10 Ekim 2025
Küçükalyalı, İstanbul